

Titulació	Tipus	Curs	Semestre
2500260 Educació social	OT	3	2
2500260 Educació social	OT	4	1

Professor de contacte

Nom: Maribel García Gracia

Correu electrònic: Maribel.Garcia@uab.cat

Utilització d'idiomes a l'assignatura

Llengua vehicular majoritària: espanyol (spa)

Grup íntegre en anglès: No

Grup íntegre en català: Sí

Grup íntegre en espanyol: No

Prerequisits

No es planteja cap prerequisit per cursar l'assignatura

Objectius

L'assignatura vol aportar a la titulació d'Educació Social, i més específicament a la menció d'educació sociocomunitària, una visió sobre la democràcia i la participació social que sigui útil per al treball socioeducatiu en els seus diversos àmbits i contextos territorials i institucionals.

Des del punt de vista conceptual, partirem d'una comprensió de la democràcia que vagi més enllà dels aspectes formals i institucionals de la mateixa (Democràcia entesa com a conjunt de procediments i Institucions vinculades al poder de l'Estat) i que incorpori les seua dimensió social (¿Què és i com es construeix una societat democràtica? ¿Quina relació hi ha entre democràcia i societat civil, entre democràcia i ciutadania, i entre democràcia i desigualtats socials?, ¿És pot parlar d'una economia democràtica?, etc.); tot vinculant l'anàlisi de la democràcia i el de l'estructura social (processos de l'estat, del mercat i de la societat civil).

Posarem l'èmfasi en l'anàlisi de la participació social com a una pràctica educativa amb potencialitat transformadora dels contextos socials (condicions de vida, barris i entorns residencials, projectes socioeducatius, etc.) i en el coneixement de estratègies, mètodes, tècniques i dispositius (bones pràctiques) que permetin fomentar la participació de la ciutadania en diversos contextos socials

Competències

Educació social

- Contextualitzar l'acció socioeducativa en funció dels diferents paradigmes teòrics que han elaborat les ciències de l'educació i en funció del context socio-històric dels individus, grups i institucions.
- Desenvolupar estratègies d'aprenentatge autònom.
- Dissenyar i desenvolupar processos de participació ciutadana i acció socio-comunitària.
- Dominar els coneixements teòrics i aplicats de les diferents Ciències de l'Educació que li permetin desenvolupar la capacitat d'anàlisi i observació de la realitat social i educativa
- Mantenir una actitud de respecte al medi (natural, social i cultural) per fomentar valors, comportaments i pràctiques que atenguin a la igualtat de gènere, equitat i respecte als drets humans.
- Respectar la diversitat i la pluralitat d'idees, persones i situacions.

- Treballar en equips i amb equips (del mateix àmbit o interdisciplinar).

Resultats d'aprenentatge

1. Analitzar diferents tipus de comunitats i les principals característiques que les defineixen i configuren.
2. Analitzar i aplicar el raonament crític a la comprensió de la Democràcia representativa versus participativa. Poder, govern i governabilitat.
3. Aplicar tècniques de participació: investigació acció participativa (IAP), al diagnòstic comunitari.
4. Conèixer la diversitat i pluralitat d'idees, persones i situacions que configuren una comunitat.
5. Dissenyar i desenvolupar processos participatius d'educació sociocomunitària.
6. Dissenyar i regular espais d'aprenentatge en contextos de diversitat i que atenguin a la igualtat de gènere, a la equitat i al respecte als drets humans que conformen els valors de la formació ciutadana.
7. Identificar, descriure i analitzar models didàctics, estratègies i materials curriculars sobre la cultura política i la cultura cívica.
8. Lliurar en temps i forma les activitats proposades.
9. Mantenir una actitud de respecte, pràctiques i comportaments que atenguin a l'equitat i inclusió.
10. Organitzar el treball de forma estructurada en relació a les demandes.
11. Reflexionar, valorar i aplicar els canvis necessaris en la pràctica educativa sobre el concepte de participació. Participació com a finalitat i com a mitjà per al canvi.
12. Reflexionar, valorar i aplicar els canvis necessaris en la pràctica educativa sobre la participació ciutadana des de l'administració: models i dispositius.
13. Reflexionar, valorar i aplicar els canvis necessaris en la pràctica educativa sobre la participació social des dels actors socials: moviments socials i associacions.
14. Saber relacionar-se (empatitzar) amb les diferents opcions ideològiques i vitals que integren les comunitats.
15. Treballar en equips multidisciplinars desenvolupant processos d'educació sociocomunitària.

Continguts

1. Les societats modernes: capitalisme i democràcia

Democràcia i desigualtat

El concepte de ciutadania

Models de democràcia

2. La societat democràtica

La societat democràtica: àmbits i condicions

El paper de la societat civil en la construcció de la societat democràtica

L'economia social com a economia democràtica

El paper de l'Estat en la societat democràtica

3. La participació ciutadana: definició i models

¿Què entenem per Participació Ciutadana?

Models i tipologies de formes de participació

La participació ciutadana com a pràctica socioeducativa i transformadora

4. Metodologies i instruments per promoure la participació

Actors i rols en els processos participatius

Espais de participació i formes de relació

La dinamització de processos participatius

Anàlisi de casos i experiències

Metodologia

Exposicions per part del professorat dels continguts i qüestions bàsiques del temari. Es realitza amb tot el grup classe i permet l'exposició dels principals continguts a través d'una participació oberta i activa per part dels estudiants

Espais de treball en grup reduïts (1/3 del gran grup) supervisat pel professorat on mitjançant anàlisi de documents, resolució de casos i activitats diverses s'aprofundeix en els continguts i temàtiques treballades en el gran grup

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Classe Magistral	35	1,4	1, 2, 4, 6, 7, 11, 12, 13
Presentacions (i debat) a classe del treballs de grup	10	0,4	3, 7, 8, 9, 10, 15
Tipus: Supervisades			
Tutories grupals	20	0,8	1, 2, 3, 5, 6, 8, 9, 10, 11, 15
Tutories individuals	10	0,4	1, 2, 3, 7, 8, 10, 11, 12
Tipus: Autònomes			
Estudi	25	1	1, 2, 4, 5, 7, 11, 12, 13
Lectura obligatoria	25	1	1, 2, 7, 8, 11, 12, 13
Realització de treballs	25	1	1, 3, 4, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 15

Avaluació

L'avaluació de l'assignatura es farà en base a les proves següents

a) 50% de la nota final correspon a una prova escrita a realitzat en acabar les presentacions teòriques per part del professor, normalment l'últim dia lectiu del mes de desembre. Al cap d'una setmana, o el primer dia lectiu després de festes, es faran públiques les notes de la prova escrita, i l'alumne que així ho sol·liciti disposarà d'una tutoria individual per revisar la seva prova i demanar explicacions sobre els criteris de correcció de la mateixa

b) 10% de la nota correspon a la presentació per escrit d'un comentari sobre alguna lectura de la bibliografia del curs. El punt corresponent a aquesta prova (10%) s'otorgarà automàticament a totes i tots les/els alumnes que presentin en temps i forma el seu comentari. En cas que algun comentari de text no compleixi els requisits mínims, rebrà per part del docent les explicacions i justificacions pertinents

c) 40% de la nota correspon a la realització i presentació oral d'un treball de grup. Tots els treballs de grup seran discutits pel docent en sessió de seminari

Per aprovar l'assignatura serà obligatori haver-se presentat a totes les proves i haver aprovat les proves a) i c). Els i les alumnes que no havent superat alguna de les dues proves acreditin una assistència a classe superior al 80% tindran dret a fer exercicis compensatoris que s'hauran d'establir individualment, en funció de les avaluacions obtingudes

AVIS: El plagi de treballs és motiu de suspens de l'assignatura

Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Activitat/control de recuperació	màx 60%	0	0	1, 2, 4, 5, 6, 7, 11, 12, 13
Comentari de lectures	10%	0	0	1, 2, 4, 7, 8, 10, 11, 12, 13
Presentació final del Treball en Grup	40%	0	0	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15
Prova escrita	50%	0	0	1, 2, 4, 7, 11, 12, 13

Bibliografia

AJUNTAMENT DE GIRONA (2007): Proximitat i relació per a la cohesió social. Girona: Ajuntament de Girona. Xarxa de Centres Cívics.

ALTMAN, D. (2010): Democràcia directa, democràcia representativa i apoderament ciutadà. Barcelona. Generalitat de Catalunya

BAGNASCO, A., PISELLI, F., PIZZORNO, A., TRIGILIA, C. (2003): El capital social: instrucciones para su uso. Buenos Aires: Fondo de Cultura Económica.

BARBER, B. (1984): Strong Democracy: Participatory Politics for a New Age. Berkeley: University of California Press.

BLANCO, I., GOMÀ, R. (2002). Gobiernos Locales y Redes Participativas. Barcelona: Ariel.

BLANCO, I. y GOMÀ, R. (2003). "La crisis del modelo de gobierno tradicional. Reflexiones en torno a la governance participativa y de proximidad", Gestión y Política Pública, vol. XII, n.1, pp 5-42.

BLANCO, I Y BALLESTER, M. (2011): "¿Participar para transformar? La experiencia de los Presupuestos Participativos en la provincia de Barcelona. Gestión y Análisis de Políticas Públicas. Nueva época. Núm. 5. Madrid: Instituto Nacional de administración Pública (INAP)

CASTEL, R. (1997): Metamorfosis de la cuestión social. Buenos Aires: Paidós

CASTELLS (2006): La sociedad red. Una visión global. Madrid: Alianza

IOE, Colectivo (1993): "Investigación - Acción - Participativa. Introducción en España", en Documentación Social 92, Madrid.

COLINO, C., DEL PINO, E. (2005): Las nuevas formas de participación en los gobiernos locales. Madrid: Fundación Alternativas.

CORTINA, A. (1997): Ciudadanos del mundo. Hacia una teoría de la ciudadanía. Madrid: Alianza.

COMIN, T., GERVASONI, L. (ed.) (2009): Democràcia econòmica. Vers una alternativa al capitalisme. Barcelona: Catalunya s. XXI

- CROSSMAN (1979): Biografía del Estado moderno. México: Fondo de Cultura Económica.
- CROUCH, C. (2004): Postdemocracia. Madrid: Santillana.
- DALTON, R.; KUECHLER, M. (eds.)(1992): Los nuevos movimientos sociales. València: Editorial Alfons el Magnànim.
- DEL PINO, E. y COLINO, C. (2008): "Democracia participativa en el nivel local: debates y experiencias en Europa" Revista Catalana de Dret Públic, 37, 165-20. Barcelona.
- ELIZALDE, A. (2004): Desarrollo humano y ética para la sustentabilidad. Buenos Aires: CACID.
- FALS BORDA, O. (1985): Conocimiento y poder popular. Bogotá: Siglo XXI
- FALS BORDA, O. (1994): El problema de cómo investigar la realidad para transformarla por la praxis, Bogotá: Tercer Mundo.
- FISHKIN, J. (1995): Democracia y deliberación. Barcelona: Ariel.
- FONT, J. y GOMÀ, R. (2000) "Participación Ciudadana en la Política Local" en Fundación Encuentro (ed.) Informe España 2000. Madrid: Fundación Encuentro.
- FONT, J. (ed.) (2001): Ciudadanos y Decisiones Públicas. Barcelona: Ariel.
- FONT, J Y GALAIS, C. (2009): Experiències de democràcia participativa local a Catalunya: un mapa analític. Barcelona. Generalitat de Catalunya. DGPC.
- FONT, N (1998): Democràcia i participació ciutadana. Barcelona: Fundació Jaume Bofill.
- FREIRE, P (1970): Pedagogía del oprimido. Madrid: siglo XXI.
- FUNES y ADELL (Eds.) (2003): Movimientos sociales: cambio social y participación. Madrid: UNED Ediciones.
- GANUZA, E. y ÁLVAREZ, C. (eds.) (2003): Democracia y presupuestos participativos. Barcelona, Icaria.
- GANUZA, E. y GÓMEZ, B. (2008), Control democrático y presupuestos participativos en España. Madrid: Fundación Alternativas, EP38/2008.
- GANUZA, E. y FRANCÉS, F. J. (2008): "¿A qué llamamos participar en democracia? Diferencias y similitudes en las formas de participación" Revista Internacional de Sociología, 49, pp. 89-113
- GARGARELLA, R. (2010): Nos los representantes. Crítica de los fundamentos del sistema representativo. Buenos Aires: Miño y Dávila editores.
- GEILFUS, F. (1997). 80 Herramientas para el Desarrollo Participativo. Instituto Interamericano de Cooperación para la Agricultura (IICA) - GTZ. San Salvador
- GENRO, T. (2003): Crisis de la democracia. Barcelona: El Serval
- GIDDENS, A. (2000): Un mundo desbocado. Madrid: Taurus.
- GINSBORG, P. (2010): Así no podemos seguir. Participación ciudadana y democracia parlamentaria. Barcelona: Los libros del lince.
- GONZÁLEZ, J.J. y REQUENA, M. (eds.) (2008): Tres décadas de cambios social en España. Madrid: Alianza Editorial.
- GRET, M y SINTOMER, Y (2003): Porto Alegre. La esperanza de otra democracia. Barcelona: Debate.
- HIRSCHMAN, A. (1977): Salida, voz y lealtad. México: Fondo de Cultura Económica.

- HIRSCHMAN, A. (1986): Interés privado y acción pública. México: Fondo de Cultura Económica.
- IBARRA, P.; TEJERINA, J. (1998): Los movimientos sociales. Transformaciones políticas y cambio cultural. Madrid: Editorial Trotta.
- IBARRA, P., MARTI, S.; GOMÀ, R. (Coords.)(2002): Creadores de democracia radical. Barcelona: Icaria
- INGLEHART, R. (1991) El Cambio Cultural en las Sociedades Industriales Avanzadas. Madrid: Centro de Estudios Sociológicos.
- INNERARITY, D. (2006): El nuevo espacio público. Madrid: Espasa
- KALEIDOS.RED (2008): Equipamientos municipales de proximidad. Metodologías para la participación ciudadana. Gijón: ediciones TREA
- KERBO, H.R. (2004): Estratificación social y desigualdad. Madrid: McGraw-Hill.
- MARTÍ, J., PASCUAL, J., REBOLLO, O. (coord.) (2005): Participación y desarrollo comunitario en medio urbano. Madrid, IEPALA/CIMAS
- MARTÍ-COSTA y PARÉS, M. (COORDS.) (2009): "Llei de barris: ¿cap a una política de regeneración urbana participada i integral?". Barcelona: Generalitat de Catalunya.
- MONTERO, M. (2003): Teoría y práctica de la psicología comunitaria. Buenos Aires. Paidós.
- MORGADO, I (2007): Emociones e inteligencia social. Las claves para una alianza entre los sentimientos y la razón. Barcelona: Ariel.
- MOYANO, E. (2001): "El enfoque del capital social y su utilidad para el análisis de las dinámicas del desarrollo", Revista de Fomento Social, INSA-ETEA, Córdoba, vol. 56, n.º 221, pp. 35-63.
- NAVARRO, C. J., CUESTA, M., FONT, J. (2009): ¿Municipios participativos? Participación política y ciudadana en ciudades medias españolas. Madrid. CIS, Opiniones y Actitudes 62
- OLSON, M (1992[1965]): La lógica de la acción colectiva. Bienes públicos y la teoría de grupos. México D.F.: Limusa Noriega Editores.
- PARÉS, M. (Coord.) (2009): Participación y calidad democrática. Evaluando las nuevas formas de democracia participativa. Barcelona: Ariel.
- PATEMAN, C. (1970): Participation and Democratic Theory. Cambridge: Cambridge University Press.
- PIZZORNO (1994): "Identidad e interés" en Revista Zona Abierta, nº 69, Madrid, pp. 135-152.
- PINDADO, F. (2000): La participación ciudadana en la vida de las ciudades. Barcelona. Ediciones del Serbal.
- PINDADO, F. (2008): La participación ciudadana es la vida de las ciudades. Barcelona. Ediciones del Serbal
- PUTNAM, R., (2000), Per a fer que la democràcia funcioni. La importància del capital social, Barcelona: Proa.
- RAMIO, C. y SALVADOR, M. (2007): El disseny institucional de l'àmbit de la participació ciutadana a les corporacions locals. Barcelona: Diputació de Barcelona
- REBOLLO, O. Y CARMONA, M. (2009): Guia operativa d'acció comunitària. Barcelona: Ajuntament de Barcelona. Acció Social i ciutadania.
- ROSANVALLON, P. (2007): La contrademocràcia. La política en la era de la desconfiança. Buenos Aires: Ediciones Manantial
- ROSANVALLON, P (2010): La legitimidad democrática. Imparcialidad, reflexividad y proximidad. Barcelona: Paidós

- SALAZAR UGARTE, P. (2004): "¿Qué participación para cuál democracia?" en: Ziccardi, A. (coord.): Participación ciudadana y políticas sociales en el ámbito local. México D.F. UNAM - Instituto de Investigaciones Sociales.
- SEN, A. (2006): El Valor de la Democracia. Barcelona: El Viejo Topo.
- SINTOMER, Y. (2005), "Los presupuestos participativos en Europa: retos y desafíos",
Revista del CLAD Reforma y Democracia, 31: 63-92.
- SUBIRATS, J. (1997): "Democràcia: participació i eficiència". Revista de Serveis Personals locals número 6. Barcelona, CIFA, Patronat flor de Maig. Diputació de Barcelona.
- SUBIRATS, J. (1998) "Nous Mecanismes Participatius i Democràcia: Promeses i Amenaces", Àmbits, nº 6.
- SUBIRATS, J. et al. (2001) Experiències de Participació Ciutadana en els Municipis Catalans. Barcelona: Escola d'Administració Pública de Catalunya.
- SUBIRATS, J., BRUGUÉ, Q., GOMÀ, R. (2002). Redes, territorio y gobierno. Nuevas respuestas locales ante los retos de la globalización. Barcelona: Diputación de Barcelona.
- SUBIRATS, J. (Dir) (2005): Perfils d'exclusió social urbana a Catalunya. Barcelona: Servei de publicacions de la UAB.
- SUBIRATS, J. (2007): "Els miratges de la certesa", en Anuari territorial de Catalunya 2006. Barcelona, Societat Catalana d'Ordenació del territori.
- SUBIRATS, J. (2011): "Estudio introductorio" a: Putnam: Hacer que la democracia funcione. Clásicos contemporáneos. Madrid: CIS.
- TARROW, S. (1997): El poder en movimiento. Barcelona. Alianza.
- TEZANOS, J.F. (1998): Tendencias de dualización y exclusión social en las sociedades avanzadas: un marco para el análisis. Madrid: UNED.
- TEZANOS, J.F. (2001): La sociedad dividida. Madrid: Biblioteca Nueva
- TILLY, CH. (2010): Democracia. Madrid: Akal.
- VIEJO, R. Y otros (2009): "La participación ciudadana en la esfera pública: enfoques teórico-normativos y modelos de democracia", en PARÉS, M. (Coord.): Participación y calidad democrática. Barcelona: Ariel; p. 29-54.
- WAINWRIGHT, H. (2005): Cómo ocupar el Estado. Barcelona: Icaria
- WILKINSON, R. y PICKETT, K. (2009): Desigualdad. Un análisis de la (in)felicidad colectiva. Madrid: Turner.
- VILLASANTE (1998): Cuatro redes para mejor-vivir. Vol I y II. Buenos Aires: Lumen
- VILLASANTE (1995): Las democracias participativas. Madrid: HOAC.
- VV.AA. (2010): Democracia en suspenso. Madrid: Ediciones Casus-Belli
- ZICCARDI, A. (coord.) (2004): Participación ciudadana y políticas sociales en el ámbito local. México D.F. Instituto de investigaciones sociales, UNAM.